

УДК 796.5-056.26

ТЕОРЕТИЧНІ Й ПРИКЛАДНІ ПИТАННЯ АДАПТИВНОГО ТУРИЗМУ

Павло КУЧЕР, Лідія ТИМОШЕНКО

*Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського, Україна*

Люди з інвалідністю — невід’ємна частина суспільства. За оцінюванням Всесвітньої організації охорони здоров’я, сьогодні у світі нараховують понад 1,3 млрд. осіб з інвалідністю, що становить майже 16 % населення Землі. Через збройну агресію РФ проти України кількість осіб з інвалідністю в Україні стрімко зростає та становить уже понад 3 млн. осіб, а отже, існує потреба в їх відновленні й реабілітації. Адаптивний туризм — поширений засіб відновлення фізичних, емоційних і життєвих сил людини, що позитивно впливає на їх фізичне, духовне й психологічне здоров’я. Туризм для таких осіб дає змогу повноцінного спілкування, позбавляє відчуття неповноцінності, допомагає інтегруватися в суспільство, надає можливості для розвитку людини. Через збільшення кількості осіб з інвалідністю проблематика адаптивного туризму набуває дедалі більшої актуальності й перебуває у фокусі не лише міжнародних організацій, а й науковців і практиків. На сьогодні досі немає універсального поняття, яке б охоплювало усі аспекти туризму для людей з інвалідністю, що є предметом тривалих наукових дискусій. Отже, виникає потреба у визначенні понятійно-

термінологічного апарату адаптивного туризму для розроблення наукових і прикладних засад для розвитку туризму для осіб з інвалідністю.

Перші згадки про туризм для осіб інвалідністю з'явилися лише після Другої світової війни у 1950-х — 1960-х роках. У кінці XX ст. Організація об'єднаних націй ухвалила резолюцію «Створення умов для розвитку туризму осіб з обмеженими можливостями в 90-ті роки», зробивши значний вклад у розвиток адаптивного туризму. Сьогодні у світовій практиці використовують різні терміни: «доступний туризм» («accessible tourism»), «адаптивний туризм» («adaptive tourism»), «безбар'єрний туризм» (barrierfree tourism), «туризм для всіх» («tourism for all»), «універсальний туризм» («universal tourism»), «інклюзивний туризм» («inclusive tourism») та ін. У науковій практиці часто використовується термін «доступний туризм», що стосується адаптації навколишнього середовища й продуктів і послуг туризму для забезпечення доступу до туристичних дестинацій з урахуванням принципів універсального дизайну [5].

В Україні проблематика адаптивного туризму почала розвиватися лише від кінця XX ст. Так, наприклад, у Законі України «Про туризм» (від 15 вересня 1995 року) на законодавчому рівні було виокремлено туризм для «людей з обмеженими можливостями» та «для осіб похилого віку» як окремі види туризму [3].

Спроби дати визначення поняття, яке б охоплювало усі аспекти туризму для осіб з інвалідністю, робили багато українських науковців. Наприклад, О. Бейдик та О. Топалова (2020) визначають адаптивний туризм як «туризм для інвалідів та осіб з відхиленнями у стані здоров'я, який є новим видом адаптивної рухової рекреації, фізичної реабілітації, оздоровлення й соціальної інтеграції даної категорії населення» [2]. Зокрема Н. Барна та А. Коротєєва (2020) використовують термін «інклюзивний туризм» і визначають його як «форму туризму, що надає доступ людям з особливими потребами, враховуючи руховий, візуальний, слуховий і когнітивний складники доступності, функціонувати незалежно, на рівних умовах, з почуттям власної гідності через надання універсальних туристичних продуктів і послуг» [1].

Науковець О. Бейдик (2020) трактує туризм для осіб з інвалідністю як «безбар'єрний туризм, що доступний для всіх, незалежно від

обмежень фізичних можливостей для соціальної інтеграції людей з обмеженими можливостями в сучасне суспільство» [2].

Як свідчать дослідження, на сьогодні не існує єдиного універсального загальноприйнятого визначення, яке б охоплювало усі категорії осіб з інвалідністю. Тож туризм для осіб з інвалідністю охоплює подорожі, які доступні для всіх людей, зокрема для людей з обмеженнями пересування, слуху, зору, когнітивними, інтелектуальними й психосоціальними вадами, літніх осіб й осіб із тимчасовою втратою працездатності» [4]. Туризм для осіб з інвалідністю дає змогу людям кожної країни мати однакові права на доступ до відпочинку й туризму, а отже, є важливим інструментом для інтеграції таких людей у суспільне життя кожної країни.

Список використаних джерел

1. Барна Н. В., Коротєєва А. В. Інклюзивно-реабілітаційний туризм: навч. посібник. Київ. 2020. 125 с.
2. Бейдик О. О., Топалова О. І. Адаптивний туризм: передумови та перспективи розвитку, лідери Духу і Волі: навч. посіб. Херсон: ОЛДІ-РЛЮС, 2020. 402 с.
3. Про туризм: Закон України від 15.09.95 р. № 742-IV. Дата оновлення: 14.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 13.03.2024).
4. Takayama Declaration — Appendix, UNESCAP, 2009 https://www.accessible-tourism.org/resources/takayama_declaration_top-e-fin_171209.pdf (date of application: 13.03.2024). (In English).
5. World Tourism Organization (2016), Accessible Tourism for All: An Opportunity within Our Reach, UNWTO, Madrid. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284417919> (date of application: 13.03.2024). (In English).